

DEVREK YEREL ÜRÜNLER RAPORU

Temmuz
2022

HAZIRLAYAN

KOBİZON PROJE EKİBİ

TEMMUZ

2022

KOBİZON PDM

1. COĞRAFI İŞARET KAVRAMI VE TARİHSEL GELİŞİMİ

1.1. Tarihsel Gelişim

19. yüzyıl sonlarında ulaşım ve iletişim araçlarında yaşanan büyük gelişmeler neticesinde, ülkeler ve toplumlar arasındaki temaslar yoğunlaşmış, ticaret gelişmiş ve küresel bir ekonomi ortaya çıkmıştır. O zamandan beri uluslararası ticaret, hemen hemen kesintisiz bir şekilde, dünya toplam üretiminden daha hızlı bir oranda artış göstermiştir. Özellikle II. Dünya Savaşı'ndan sonra, 1950-1994 arasında dünyada üretim yılda ortalama % 4 oranında artarken, dünya ticaret hacmi % 6'nın üzerinde artışa sahip olmuştur. Bir başka deyişle 45 yıl içinde dünya mal üretimi 5.5 misli büyürken, ticareti 14 misli büyüme göstermiştir (Tümertekin ve Özgüç, 2005:31). Genel olarak üretimdeki büyümenin pozitif olduğu durumlarda, ticaretteki büyümenin üretimdeki büyümeden yüksek olması beklenir. Nitekim mal ve hizmetlerdeki uluslararası ticaret, 2000'li yıllarda dünya ölçeğinde ardı ardına yaşanan büyük ekonomik krizlerden olumsuz etkilenmekle birlikte dünya üretimindeki büyümenin üzerinde artışlar göstermiştir. Dünya mal ticaretinin son on yıllık (1998-2008) büyüme oranı ortalama % 5,7 olurken, mal ihracatı 2008'de 15,8 trilyondolara ulaşmıştır (IGEME, 2009:6).

Ekonominin küreselleşme sürecinin hızlanması ile ticarete konu olan mallarda ve uluslararası ticarete katılan ülkelerin sayısında büyük artışlar olmuştur. Ülkeler, gelişen dünya pazarındaki paylarını artırabilmek için daha önceki dönemlerle kıyaslanamayacak ölçüde yoğun bir rekabet içindedir. Uluslararası ticareten daha fazla pay kapma mücadelesi diğer yandan haksız rekabet sorunlarına da yol açmıştır. Dünya pazarlarında orijinal olmayan ürünlerle sıkça karşılaşılması ve bunlara karşı yürütülen mücadeleler günümüzde önem kazanan konular haline gelmiştir. Nitekim dünyadaki taklit ürün ticaretinin toplam dünya ticari büyüklüğünün % 5-% 7 'i kadar olduğu tahmin edilmektedir (IACC, 2011). Bu tür ürünlerin bazıları, ürünü coğrafi isim kullanarak tanımladığından, ürünün doğru kökenleri açısından tüketiciyi yanlış yönlendirmiş olmaktadır. Bu tür sorunlar bir ticari sahtecilik sorunudur ve fikri mülkiyet korunması ile ilgili benzer bir uluslararası yaklaşımı gerekli

kılmaktadır. WIPO (World Intellectual Property Organisation), Interpol ve Europol gibi uluslararası örgütler sahte ürünlere ve ürün taklitçiliğine karşı mücadele etmektedir. Nitekim bir sınai hak türü olan coğrafi işaretler; diğer fikri ve sınai haklar gibi ticareti haksız rekabete karşı koruyarak, tüketiciyi yanlış bilgilendirmeye karşı koruyarak ülkesel olarak korunma sağlamaktadır (Gürsu Doğu, 2008:3-4).

Esasen İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yeniden şekillenen dünya ticaretini ve rekabet ilişkilerini düzenlemek için birçok yeni kurum, kural ve araç devreye girmiştir. Bunlar arasında 1995 tarihinde kurulan Dünya Ticaret Örgütü (World Trade Organization- WTO; bundan sonra DTÖ) önemli bir yere sahiptir. Nitekim “Coğrafi İşaret- Geographical Indication” kavramının kullanıldığı ilk uluslararası sözleşme, “Ticaret ile Bağlantılı Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları –TRIPS (Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) Anlaşması’dır. TRIPS sözleşmesi, fikri mülkiyet konusu ile ilgili olması nedeniyle Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Anlaşmasının bir parçası niteliğindedir ve DTÖ sisteminin önemli birimlerinden birini oluşturur. Bununla ilgili olarak DTÖ sistemi kapsamında TRIPS konseyi oluşturulmuştur.

TRIPS sözleşmesi, coğrafi işaretlerle ilgili olarak yürürlükte bulunan anlaşmaların sonuncusu olma özelliğini taşımakla birlikte diğer tüm anlaşmalara oranla dünya çapında uygulanma hedefi de taşımaktadır (Gökovalı, 2007:145-146; Tuncay, 2009: 37-39). TRIPS 22/1 maddesinde coğrafi işaret şu şekilde tanımlanmıştır: *“Bu sözleşme açısından coğrafi işaretler, üye bir ülkenin toprağından veya bu toprak üzerinde yer alan bir bölge veya yöreden kaynaklanan, belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibariyle esas olarak bu coğrafi menşeye atfedilen ürünleri tanımlamak için kullanılan işaretlerdir”* (Gündoğdu, 2006:4).

1995 yılından bu yana DTÖ’ne üye olan Türkiye’de, Avrupa Birliği'nin coğrafi işaretlere ilişkin 2081/1992 sayılı Konsey Tüzüğünden esinlenilerek 1995 yılında 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (KHK) kabul edilmiştir. Böylece daha önceden haksız rekabet hükümleri ile dolaylı olarak korunancoğrafi işaretlere etkin ve özel bir

koruma sağlanmıştır (Gürsu Doğu, 2008: 64; Kan ve Gülçubuk, 2008: 60). 555 sayılı KHK’de coğrafi işaret “Belirgin bir niteliği, ünü veya diğer özellikleri itibarıyla kökenin bulunduğu bir yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bir ürünü gösteren ad veya işaretler” olarak tanımlanmıştır.

1.2. Coğrafi İşaret

Coğrafi işaretler bir ürünün, belirli bir ülke, yöre ya da bölge ile bağlantısını ifade eden sembollerdir. Bu işaretler, söz konusu yöreye özgü doğal ya da insan faktörlerinden oluşan özelliklerin ürüne kazandırdığı nitelik ve kalite itibarıyla bölge ürünlerinin benzer ürünlerden ayırt edilebilmesini sağlamaktadır (DPT, 1995: 41).

Genel olarak coğrafi işaretin tescilinin başlıca amaçları; (1) Coğrafi işarete konu olan ürünün kalitesinin korunması ve bilinen özellikte üretiminin sağlanması (ürünün korunması). (2) Coğrafi işarete konu olan yörede veya özellikte üretim yapanların, tescilin sağladığı korumadan öncelikli olarak yararlanmalarının sağlanması (üreticinin korunması). (3) Coğrafi işaret ibarelerinin, gerekli özellikleri haiz olmayan sahte ürünler üzerinde kullanılmasının önüne geçilerek, tüketicinin yanıltılmasına engel olunması (tüketicinin korunması). (4) Ülkenin milli ve kültürel değerlerinin korunması, şeklinde sıralanabilmektedir (www.tarim.gov.tr). Alan yazını incelendiğinde, günümüz turizm ve gıda endüstrisi tüketicilerinin tercihlerinde gerçek, özgün, geleneksel, garantili ve sağlıklı ürün ve deneyimleri tercih ettikleri görülmektedir (Tregear, Kuznesof ve Moxey, 1998: 385-386; Hughes, 1995: 798-799). Yöresel ürünler, kaliteye önem veren tüketiciler tarafından coğrafi işaret amblemleriyle tanınmaktadırlar (Şahin ve Meral, 2012: 88). Coğrafi işaretle tescil edilen ürün ile ürünün üretildiği bölge arasında bir bağ kurulmaktadır (Dimara, Petrou ve Skuras, 2004: 486). Böylece gıda üreticileri ve satıcıları, ürünlerinde yerel isimler kullanarak farklılık oluşturmakta ve ürünün değerini arttırmaktadırlar (Bramley ve Kirsten, 2007: 70).

Yerel ürünleri taklitlerine ve haksız rekabetle karşı korumak amacıyla çok sayıda ülkede yasal düzenlemeler yapılmıştır (Şahin ve Meral, 2012: 88). Bu anlamda 1883 yılında Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) tarafından yapılan Paris Sözleşmesi ve 1958 yılında imzalanan Lizbon Anlaşması uluslararası

platformda coğrafi işaretlerin korunmasına ilişkin maddeler içeren ve temel oluşturan önemli anlaşmalar olmuştur. Dünyada, özellikle Avrupa ülkelerinde coğrafi işaretleme kavramı ve bu konuyla ilgili yasal düzenlemelerle yerel ürünler koruma altına alınmaktadır. Böylece; sosyo-kültürel mirasın korunması, geliştirilmesi ve kırsal turizmin küresel pazarda ön plana çıkmasını sağlamaktadır (Kan ve diğ., 2010: 16). Günümüzde yerel ürünlerin dünyada olduğu gibi Türkiye’de de coğrafi işaretleme ile tescil edilerek yasal korunma altına alındığı bilinmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü’nün 1 Ocak 1995 tarihinde yürürlüğe koyduğu Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Sözleşmesi’nde (TRIPs) coğrafi işaretin özel, ayrı bir fikri mülkiyet hakkı olduğu ve bu özel fikri mülkiyet hakkının 149 ülke tarafından tanındığı belirtilmektedir. Söz konusu sözleşmenin 22, 23 ve 24’üncü maddeleri menşe adlarının korunması ve uluslararası tescilini içermektedir. 22. maddede coğrafi işaret kavramı; “belirli bir kaliteye, üne veya diğer karakteristik özelliklere (şekil, sunum vb.) sahip olan ve herhangi bir ülkedeki bir alan, bölge veya yöreye özgü olan bir ürünü tanımlamak için kullanılan sembol” (22. madde, sayfa 328) şeklinde tanımlanmaktadır (www.wto.org). Anlaşmada ürün için belirli bir sınır getirilmemiş olduğundan tarım, gıda ve el işi gibi kategoriler de bu kapsama girmektedir. Avrupa Birliği, belirli bir coğrafi bölgede üretilen ve tipik kalitede olduğu iddia edilen ürünlerin üretildikleri coğrafi bölgenin adıyla tescillemektedir. Avrupa Birliği (AB), menşe adı (Protected Designation of Origin – PDO) mahreç işareti (Protected Geographical Indication - PGI) ve geleneksel özelliklerin (Traditional Speciality Guaranteed - TSG) korumasını ilk olarak 1992 yılında 2081/92 sayılı tüzük ile gerçekleştirmiştir. Bu tüzük yerini 2006 yılında 510/2006 sayılı tüzüğe bırakmış, bu tüzük günümüzde halen yürürlükte (www.ec.europa.eu). Menşe ve mahreç kavramları çalışmada sıklıkla kullanıldığı için, bu kavramların bilimsel tanımlamalarının kısaca yapılmasının bilgilendirme sağlaması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Türk Patent Enstitüsü’nün (2014: 3-4) tanımına göre;

... Menşe adı, menşe adına konu ürünün üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinin tümüyle coğrafi sınırları belirlenmiş yöre, alan veya bölgesin sınırları içinde yapılmasını gerektirir. Bu tür ürünlere örnek olarak Eskişehir Lületaşı, Çelikhan Tütünü, Ege Pamuğu verilebilir. Mahreç işareti; coğrafi sınırları belirlenmiş bir yöre, alan veya bölgeden kaynaklanan, belirgin bir niteliği, ünü veya

diğer özellikleriyle bu yöre, alan veya bölge ile özdeşleşmiş bir ürün olması yanında üretimi, işlenmesi ve diğer işlemlerinde en az birinin belirlenmiş yöre, alan veya bölge sınırları içinde üretilen ürünlerin belirleyici işaretidir. Mahreç işaretine konu olan ürünün özelliklerinden en az birinin, o yöreden kaynaklanması şartıyla yöredışı da üretilebilmesi söz konusudur. Bu tür ürünlere örnek olarak Damal Bebeği, Isparta Halısı, Siirt Battaniyesi verilebilir. Bu ürünlerin nitelikleri, kalitesi, ünü ve diğer özellikleri belirli bir coğrafi yere ait doğal hammadde ya da beşeri unsurlara dayalı işlemlerden kaynaklanan özellikler taşıır... (www.turkpatent.gov.tr)

Menşe adı (PDO), belirli bir teknik bilgi kullanılarak belirli bir coğrafi alanda üretilen, işlenen ve hazırlanan ürünleri kapsamaktadır (www.tarim.gov.tr). Mahreç işareti (PGI) alan ürünlerin mikrobiyolojik, kimyasal, fiziksel, koku ve duyuşsal özelliklerini etkileyen coğrafi bir durum söz konusudur. Bu faktörler, o bölgeye has bitkilerle beslenme, belirli bir ırk hayvandan elde edilme, belirli bir olgunlaşma periyodunu doğa da gerçekleştirme olabilir. Bu ürünler sadece o bölgede üretilebilir (Dikici, Koluman ve Aktaş, 2013: 137). Örneğin; Antep baklavası, Avrupa Komisyonu tarafından onaylanan mahreç işaretli bir üründür. Geleneksel özellikte ise üretim araçlarında veya üretimin bileşiminde geleneksel karakter öne çıkmaktadır. Bir İtalyan peyniri olan Mozzarella peyniri geleneksel özelliğe örnek verilebilir (www.tarim.gov.tr).

Avrupa Birliği ülkelerinde coğrafi işaretler çoğunlukla gıda ürünlerine ait olmakla birlikte halı, kilim, kumaş, hasır el işleri, çiçek ve süs bitkileri, gibi gıda dışı ürünler de koruma altına alınmıştır. 14.02.2014 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği yasaları altında korunan ve tescillenen ürünleri içerisinde en geniş grubu meyve, sebze, tahıllar ve bunların işlenmiş ürünleri (330 adet) oluşturmaktadır. Bunun ardından ikinci sırayı çiğ (143 adet) ve pişmiş (136 adet) et ürünleri (279 adet) almaktadır. Üçüncü sırada ise peynir çeşitleri (215 adet) bulunmaktadır. Fransa'nın 50, İtalya'nın 46, İspanya'nın 28 ve Yunanistan'ın 21 çeşit tescilli peynir mevcuttur. Bununla beraber, yakın zamanda Fransa 4, İtalya 2 ve İspanya 3 çeşit peynirini tescillemek için başvuruda bulunmuştur. Türkiye'nin ise peynir kategorisinde henüz herhangi bir başvurusu bulunmamaktadır (www.ec.europa.eu).

Türkiye'de Coğrafi İşaretlerin tescili ile Türk Patent Enstitüsü'nce (TPE) yapılmaktadır. Türkiye'de 1995 yılında "Coğrafi İşaretlerin Korunması" Hakkında 555 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname yayınlanmıştır. 2009 yılında bu kararnameye coğrafi işaretlerin uygulanması ve başvuru koşullarının

güncellenmesi konusunda eklemeler yapılmıştır. Coğrafi işaretlere konu olan ürünler yiyecek ve alkollü/alkolsüz içecek gibi tarıma dayalı ürünler olabileceği gibi maden ve el sanatları ürünleri ile sanayi ürünlerinden de oluşabilmektedir (Madde 1). Bununla beraber, mahreç ve menşe tanımına uymayan adlar ve işaretler ile ürünlerin öz adı olmuş adlar ve işaretler, ürünün gerçek kaynağı konusunda halkı yanıltabilecek olan bitki türleri, hayvan soyları veya benzeri adlar ile kamu düzeni ve genel ahlaka aykırı işaretler coğrafi işaret olarak tescil edilememektedir (Madde 5). Ülkemizde Türk Patent Enstitüsü nezdinde tescil işlemi gerçekleştirilmiş coğrafi işaretler için AB'ye tescil başvurusunda bulunma imkânı mevcuttur. Türkiye'nin AB nezdinde 4 adet coğrafi işaret tescil başvurusu söz konusu olmuştur. Bunlar: (1) 10 Temmuz 2009 tarihinde yapılan Antep Baklavası mahreç işareti tescil başvurusu, (2) 24 Ağustos 2010 tarihinde yapılan Aydın İnciri menşe adı tescil başvurusu, (3) 13 Ağustos 2012 tarihinde yapılan Afyon Pastırması ve Afyon Sucuğu mahreç işareti tescil başvurularıdır (www.tarim.gov.tr). Bu başvurular doğrultusunda Antep Baklavası'nın (PGI) 21.12.2013 tarihi itibarıyla Avrupa Komisyonu tarafından tescili gerçekleştirilmiştir. Aydın İnciri (PDO) , Afyon Sucuğu (PGI) ve Afyon Pastırması (PGI) ise halen değerlendirme aşamasındadır (www.ec.europa.eu).

2014 Şubat ayı itibarıyla Türk Patent Enstitüsü'nce tescilli olan coğrafi işaretli ürün sayısı 176'dır. Başvurusu değerlendirme aşamasında olan 203 adet ürün bulunmaktadır. Coğrafi işaret listesi incelendiğinde Türkiye'nin daha çok meyve ve sebze ürün grubunda işaret aldığı görülmektedir. Araştırmamızın ana materyalini oluşturan Van Otlı Peyniri için 02.06.2010 tarihinde Van Ticaret Borsası tarafından resmi başvuruda bulunmuş, başvuru değerlendirme sürecindedir (www.tpe.gov.tr). Ankara Ticaret Odası (ATO) ile Ankara Patent Bürosu'nun beraber hazırlamış olduğu "Türkiye'nin Lezzet Haritası" adlı çalışmaya göre Türkiye, 2205 çeşit yöresel yiyecek ve içecekten oluşan zengin bir mutfağa sahiptir. Bölgelerarasında İç Anadolu 455 çeşit yiyecek ve içecek çeşidiyle ilk sırada yer alırken, bu bölgeyi 425 çeşit ile Doğu Anadolu, 398 çeşit ile Güneydoğu Anadolu ve 397 çeşit ile Karadeniz Bölgesi izlemektedir.

2. COĞRAFİ İŞARETLERİN EKONOMİDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

2.1. Kırsal Kalkınmada Coğrafi İşaretlerin Önemi ve Kullanımı

Dünya ticaretinin küreselleşmesi, tüketici merkezli kalite gereksinimleri, AB genişlemesi gibi gelişmeler Avrupa ve Türkiye tarımının yüz yüze geldiği yeni konu başlıkları ve çözülmesi gerekli sorunlardır. Değişimler yalnızca tarımsal pazarı değil, kırsal alanlardaki yerel ekonomiyi de etkilemektedir. Bu nedenle yerel ekonomilerin canlı tutulması ve küreselleşmenin ortaya çıkardığı olumsuzluklardan özellikle küçük işletmelerin etkilenmelerini en aza indirecek ve canlı tutacak yeni stratejilerin geliştirilmesi gereklidir. Coğrafi İşaretler çözüm için geliştirilebilecek oluşturulabilecek stratejilerden biri olarak gösterilebilir.

Coğrafi İşaretleri önemli kılan unsurlardan bir tanesi içinde barındırdığı anlam ve onun bir kırsal kalkınma aracı olarak küreselleşmeye karşı yerel hareketlerin teşvikini sağlayan bir olgu olarak görülmesidir. Bu nedenle Coğrafi İşaretlerin yerele ve dolayısıyla kırsal kalkınmada sağladığı avantajlar 5 ana başlık altında toplanabilir (Rangnekar, 2004; Kop ve ark., 2006, Kan, 2007).

a.Koruma aracı; Bu işaretler üreticilerin sahte kullanımdan dolayı haklarının gasp edilmesinden ve tüketicilerin ise aldatılmasından koruyan bir araç olarak kullanılabilir

b.Pazarlama aracı; Coğrafi İşaretler ürünün pazardaki imajını, şöhretini ve profilini olumlu etkilemektedir.

c.Kırsal kalkınma aracı; üretim için farklı bir yaklaşım olup, yerel işletmelerin sürdürülebilirliğinin sağlanması, kırsal-kültürel mirasın ve biyo çeşitliliğin korunması amacı ile kullanılabilir.

d.Ekonomik bir denge oluşturma aracı; az gelişmiş ile gelişmiş alanlar arasındaki ekonomik farklılığın giderilmesinde kullanılmaktadır. Bunun yanında korumanın devlet tarafından sağlanması üreticiler için daha az masraf anlamına gelmektedir.

e.Bilgi aracı; Coğrafi İşaretler üretici ile tüketici arasında bilginin ve kültürün paylaşımını sağlayan önemli bir bilgi aracıdır. Özellikle tüketicilerin

sadece tükettikleri ürün hakkında değil bölgenin kültürü hakkında da bilgi sahibi olmasına olanak vermektedir.

Coğrafi İşaretlerin kırsal alana katkısı genellikle ürünün üretim ve pazarlanması sırasında oluşan fayda masraf unsurlarının ölçülmesine dayanmaktadır. Yapılacak çalışmalarda Coğrafi İşaretlerin kırsal kalkınma açısından ampirik olarak değerlendirilmesinde üretim fiyat ilişkisi, bölgede işgücü potansiyeli oluşturması, örgütlenme üzerindeki etkisi ile maliyet unsurlarındaki değişim, yeni iş alanlarının açılması ile ekonomik kalkınma ölçülebilecek niceliksel göstergelerdir.

Coğrafi İşaretlerin kırsal kalkınma açısından değerlendirilmesinde diğer bir konu da çevre faktörüdür. Aslında Coğrafi İşaretler çevre için hem olumlu hem de olumsuz özellikler taşımaktadır. Monokültürün bölgede yoğunlaşması ve entansitenin artışı çevre üzerinde olumsuz bir baskı yaratabilmektedir. Bunun yanında kırsal alanda kırsal turizmin gelişmesi yeni iş olanaklarının oluşmasına ve çevre bilincinin de artmasına neden olabilecektir.

Coğrafi İşaretler ekonomik kalkınma aracı olarak düşünülse de, özellikle gelenekselliğin az gelişmiş ülkelerde meydana getirdiği en büyük sorun gıda güvenliği ve hijyen sorunudur. Bu sorun ayrıca tüketici odaklı pazarlama stratejisi takip eden gelişmiş ülkelerinde dikkat etmek zorunda olduğu konuların başında gelmektedir. Özellikle AB içerisinde gıda güvenliği ve hijyen gerek “Ortak Tarım Politikası” amaçları çerçevesinde gerekse AB araştırma alanı içerisinde ilk sırada gelen konulardan biridir. Aslında gelenekselliği ön plana çıkaran Coğrafi İşaret almış olan ürünlerde acaba gıda güvenliği konusunda sorunların yaşanması söz konusu olabilir mi sorusu akla gelmektedir.

Gıda güvenliği konusunda sorun oluşturabilecek bu sorunlar, Avrupa Perakendecileri Birliğinin tarım ürünleri çalışma grubunun iyi tarım uygulamaları standardı ve iyi tarımsal uygulamalarının sertifikalandırılması olarak bilinen EUREPGAP ve gıda işletmelerinde, sağlıklı gıda üretimi için gerekli olan hijyen şartlarının (personel hijyeni, ekipman hijyeni, hammadde hijyeni, ortam hijyeni, vb.) belirlenerek bu şartların sağlanması, üretim ve servis aşamasında tüketici açısından sağlık riski oluşturabilecek nedenlerin belirlenmesi ve bu nedenlerin

ortadan kaldırılması temeline dayanan HACCP (Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları Yönetim Sistemi) sisteminin Coğrafi İşaretler ile birlikte uygulanması ile minimize edilebilir. Bu nedenle Coğrafi İşaretler en azından kontrol ve denetim sisteminin tam olarak yerleşmediği veya uygulamada sorunların yaşandığı bölge veya ülkelerde gıda güvenliğini sağlayan EUREPGAP ve HACCP gibi sistemlerle birlikte yürütülmesi yararlı olacaktır.

2.2. Türkiye’de Coğrafi İşaretlerin Kırsal Ekonominin Kalkınmasındaki Önemi

AB’ye uyum sürecinde Türkiye’de yapılması istenilen yapısal değişiklikler içerisinde Türkiye’nin sosyal ve ekonomik yapısı içerisinde kırsal alanın kalkındırılması öncelikli konular arasında gelmektedir. Türkiye’nin yapısal sorunları içerisinde başta gelen kırsal alanın güçlendirilmesi Cumhuriyet’in ilk yıllarından bu yana devam etmekte olup halen kır ve kent arasındaki gelişmişlik farkları devam etmektedir.. Buna rağmen kırsal alandaki fırsat ve kırsal alanın güçlü yönleri aslında Türkiye’de kırsal kalkınma politikalarının başarısı için pozitif bir ilişkinin varlığını göstermektedir.

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi Belgesinde GZFT (Güçlü, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler) analizinde Türkiye’nin kırsal alanının mevcut durumu ortaya konulmuş ve bu fırsatlar içerisinde yerel zenginlikler, bunların değerlendirilmesi ve kırsal turizm konusu üzerinde durulan konulardan bazılarıdır (www.tarim.gov.tr).

Coğrafi İşaretlerin kapsamı Türkiye açısından değerlendirildiğinde kırsal alanın bu kadar yoğun olduğu ve kültürel ve yerel zenginlerin azımsanmayacak ölçüde geniş olduğu bir ülkede bu olgunun göz ardı edilmeyeceği aşıkardır. DPT Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi belirlenirken yerel potansiyellerin pazarlanma açısından geliştirilmesi “Stratejik Amaç 1: Ekonominin Geliştirilmesi ve İş Olanaklarının Artırılması” başlığı altında değerlendirilmiştir. Buna göre; “Tarım ve tarım dışı sektörlerde, gelişen pazar koşullarınave eğilimlerine uygun yöresel ürünlerin pazar araştırmaları da yapılmak suretiyle tespit edilmesi, üretilmesi, tanıtımı ve pazarlanmasına özel önem verilecektir. Söz konusu ürünlerden gerekli koşulları sağlayanların Coğrafi İşaretler kapsamında kayıt altına alınması konusunda çalışmalar yapılacak, bu yöndeki girişimler desteklenecektir. Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik desteklerde, sözleşmeli üretim

modeli gibi tarım-sanayi ilişkilerini güçlendirici ve sektörler arası bilgi ve teknoloji transferini etkinleştirici, yenilikçi girişimler desteklenecektir. Kendi ürünlerini değerlendirmeye yönelik olarak tarımsal amaçlı kooperatif ve üretici örgütlenmeleri tarafından gerçekleştirilecek üretim ve pazarlama projelerine, yerel ürünlerin Coğrafi İşaretler kapsamında tesciline ve değerlendirilmesine öncelik verilecektir. Destekler, Tarım Stratejisinde belirtilen “kırsal kalkınma destekleri” ile uyumlu bir şekilde sağlanacaktır” (<http://ekutup.dpt.gov.tr>).

DPT'nin Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi belirlenirken Coğrafi İşaretler sadece iki yönden dikkate alınmıştır. Birincisi; Coğrafi İşaretlerin bir kırsal kalkınma aracı olarak sadece ekonomik yönü, ikincisi ise bunun sağlanabilmesi için örgütlenme yönüdür. Dünyada Coğrafi İşaretlerin kırsal kalkınma açısından değerlendirmesi ile ilgili ampirik bulgular yetersizdir. Coğrafi İşaretlerin ekonomik yönü yanında sayısallaştırılmayan diğer olumlu ve olumsuz yönlerini değerlendirecek unsurlar bir arada göz önüne alınmalıdır. Bunlar arasında çevre, kültür, sosyal yapı, geleneksellik vb. gösterilebilir.

Türkiye’de yerel zenginliklerin önemli bir potansiyel olması ve AB’ye uyum süreci yeni de olsa Coğrafi İşaretler kavramının benimsenmesine ve geliştirilmesine olanak tanımıştır.

İlk olarak 1995 yılında yürürlüğe giren 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ve 555 sayılı Coğrafi İşaretlerin Korunması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Uygulama Şekli Gösterir Yönetmelik kapsamında özel olarak bu tür ürünler korunma altına alınmıştır. 2007 yılında yasalaşması için TBMM’ne sunulan Coğrafi İşaretler Kanun taslağında amaç; “yöresel veya geleneksel karaktere sahip ürünlerin teşviki ve üretimin çeşitlendirilmesi yoluyla ürünlerin piyasa değerlerinin artırılarak, bölgesel, kırsal ekonomilerin güçlendirilmesine katkı sağlamak; üretim metodunda ve kaynakta garanti sunulmak suretiyle tüketicilerin yüksek kalitede ürünlere erişimini kolaylaştırmak ve adil ticaretin sağlanması amacıyla; doğal ve beşerî unsurların bir araya gelmesi sonucu tarım, maden, el sanatları ve benzeri alanlarda ortaya çıkan ve Kanunda yer alan tanımlara ve koşullara uygun her türlü ürünün Coğrafi İşaret veya geleneksel özellikli ürün adıyla korunmasına ilişkin kuralları ve şartları belirlemek” olarak tanımlanmıştır.

2008 yılı Ekim ayı itibari ile Türkiye’de 100 adet tescilli coğrafi işaret olup, 132 adet başvuruda değerlendirilmektedir. İşaretlerin ürün bazında dağılımına bakıldığında Türkiye’nin daha çok halı kilim battaniye gibi mallarda ilk sırada yer almakta bunu işlenmemiş tarımsal ürünler ve gıdalar takip etmektedir (www.tpe.gov.tr). Coğrafi İşaretlerin dağılımına bakıldığında özellikle yemek kültürü zengin olan ülkemizde yerel potansiyellerimiz tam değerlendiremediğimiz görülebilir. Örneğin Türkiye’de tescilli Coğrafi İşaretten sadece 2 tanesinin, Coğrafi İşaret başvurusunun da sadece 3 tanesini peynir oluşturmaktadır (www.tpe.gov.tr). Fakat Türkiye’de yerel peynir çeşitleri ile ilgili olarak yapılan bir araştırmada 193 adet yerel peynir çeşidi olduğu tespit edilmiştir (Çetinkaya,2005). Yerel ürünlerinin zenginliği ile bilinen Türkiye’de bu tür ürünlerin korunması ve geliştirilmesi iyi bir kırsal kalkınma aracı olabileceği gibi kırsal alanda yaşayan insanların teşviki ve desteklenmesi içinde bir potansiyel niteliğindedir.

2.2.1. Türkiye’de Coğrafi İşaretlerin Dağılışı

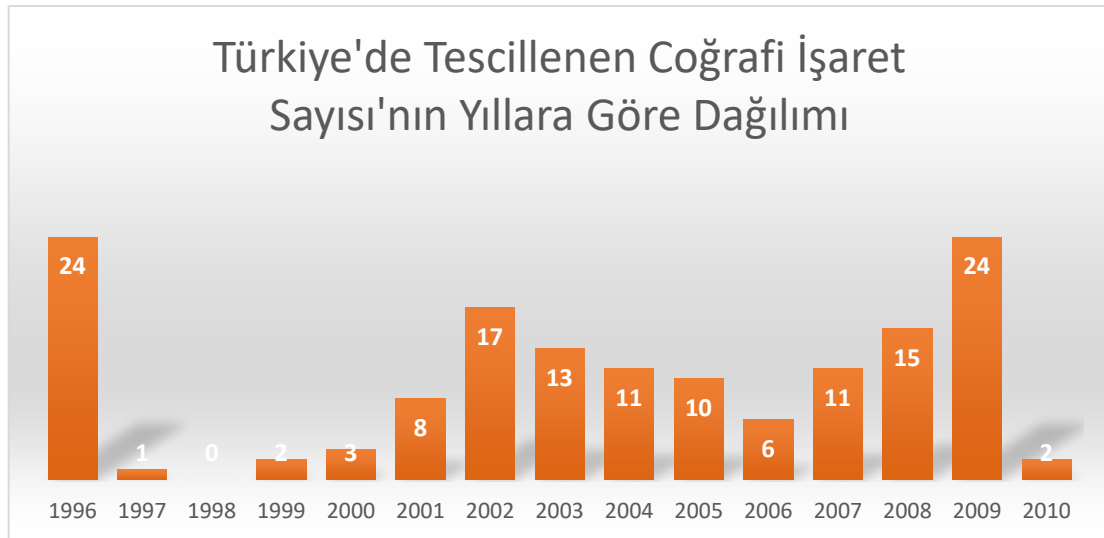
Türkiye’de coğrafi işaretlerin tescil işlemleri TPE tarafından yapılmaktadır. Coğrafi işaretlerin Türkiye’de korunması 1995 yılında çıkarılan 555 sayılı KHK ile başlamıştır. Böylece daha önceden genel hükümlerle ve haksız rekabet hükümleri ile dolaylı olarak korunan ürünlere coğrafi işaret yoluyla etkin ve özel bir koruma sağlanmıştır (Gürsu Doğu, 2008: 5). Ağustos 2011 tarihi itibariyle Türkiye’de 147 ürünün coğrafi işaret tescili bulunmaktadır. Bu coğrafi işaretlerden 79’u mahreç, 68’i ise menşe olarak tescillenmiştir.

Coğrafi işaret tescilinin başladığı 1996 yılı ile 2009 yılı 24 adet tescil sayısı ile tescil sayısının en yüksek olduğu yıllar olmuştur. 1996 yılında tescillenen ürünlerin iki ortak özelliği bulunmaktadır. Birincisi, bu ürünlerin tümü geleneksel el sanatları grubunda yer alan halı ve kilimlerden oluşmaktadır. İkincisi, bu ürünlerin tamamı için tescil başvurusu tek bir özel şirket (Sümer Halı A.Ş.) tarafından yapılmıştır. Diğer yıllarda tescil sayısında bir dalgalanma söz konusudur. Fakat 2010 yılı dikkate alınmazsa son yıllarda tescil sayısında bir artış olduğu da söylenebilir (Grafik 1).

Coğrafi işaret koruması sağlanan ürünler için yapılan sınıflandırmada geleneksel el sanatları ürünleri en fazla paya (%26,5) sahiptir. Bu ürün grubunun içinde halı ve kilimler önemli bir yer tutmaktadır. İkinci sırayı ise %23,1 oranı ile tarımsal ürünler almaktadır. Bu ürün grubu içinde ise üzüm (7 tescil) ve biber (3 tescil) ağırlıkta olmakla birlikte diğer tarımsal ürünlerden de (Antep fıstığı, Giresun tımbul fıncığı, Anamur muzı, Diyarbakır karpuzu, Finike portakalı, Salihli kirazı) birer tescil bulunmaktadır. Böylece Türkiye’de coğrafi işaret tescili ile korunan ürünlerin yaklaşık yarısı bu iki grupta yer almaktadır. Geleneksel – yöresel yemek, aperitif vb. yiyecekler olarak belirlediğimiz grupta ise toplam 25 coğrafi işaret sağlanmıştır. Bu grubun içinde ise Mardin mutfağı, 4 yöresel yemek tescili ile öne çıkmaktadır. Bu grup içinde Türkiye’nin büyük ün kazanmış diğer yöresel lezzetleri de dikkat çekmektedir. Adana kebabı, İnegöl köftesi, Şanlıurfa çiğ köftesi, Kayseri mantısı, Oltu Cağ kebabı, Edirne tava ciğeri, Akçaabat köftesi, İskilip dolması ile Çorum leblebisi bunlar arasında sayılabilir. “Diğer” olarak sınıflandırılan gruptaki coğrafi işaretler ise Afyon mermeri, Eskişehir lüle taşı, Kangal Balıklı Kaplıcası ve Mardin taşına aittir (Tablo 1).

Grafil 1: Türkiye’de Tescillenen Coğrafi İşaretlerin Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: Çalışkan ve Koç, 2015

Coğrafi işaret için ürünün üreticisi olan gerçek veya tüzel kişiler, tüketici dernekleri ile konu ve coğrafi yöre ile ilgili kamu kuruluşları başvuru hakkına sahiptir (TPE, 2010: 27). TPE de tescil başvurularını incelemek ve

tescil etmekle yükümlüdür. TPE'nin coğrafi işaret başvurusu yapma yetkisi yoktur. Günümüze değin coğrafi işaret tescili için başvuruda bulunan kurum ve kuruluşlar içinde özel şahıs ve şirketlerin öne çıktığı görülmektedir (Tablo 2). Bu sonuç biraz da Sümer Halı A.Ş.'nin 1996 yılında aldığı 24 ayrı tescilden kaynaklanmaktadır. Sanayi ve ticaret odaları da buldukları illerin yerel değerlerini tescilleyerek yüksek bir tescil sayısına (33 tescil) ulaşmıştır. Örneğin Antep fıstığı için Gaziantep Ticaret Odası, Kayseri pastırması için Kayseri Ticaret Odası, Mersin cezeryesi için Mersin Ticaret ve Sanayi Odası tescil başvurusunda bulunmuştur.

Tablo 1: Tescillenen Coğrafi İşaretlerin Ürün Gruplarına Göre Sınıflandırılması

Sınıfı	İçindekiler	Frekans
Geleneksel El Sanatları	Halı, kilim, çini, telkari, baston, oyuncak bebek, battaniye, çember vd.	39
İçecekler ve Alkollü İçkiler	Rakı, likör, viski, şalgam vd.	9
Tarımsal Ürünler	Meyve, sebze, endüstriyel bitkiler	34
Unlu Mamuller, Tatlı ve Şekerleme Ürünleri	Kestane şekeri, pişmaniye, cezerye, Mustafakemalpaşa tatlısı, peynir tatlısı, pestil, köme, dondurma, baklava, künefe, Tarsus bandırma, pekmez, imlebbes, ceviz ezmesi vd.	16
Hayvansal Kökenli Gıda Ürünleri	Peynir, kaymak, sucuk, pastırma, bal	11
Hayvan Irkları	At, köpek, tazi, koyun	5
Geleneksel – Yöresel Yemek, Aperitif vb. Yiyecekler	Leblebi, pilav, kebab, köfte, çiğ köfte, turşu, mantı, pide, sembusek, ikbebet, kibe, dolma, tava ciğeri vd.	25
Zeytin ve Zeytinyağları	Gemlik zeytini, Ayvalık zeytinyağı, Güney Ege zeytinyağları, Edremit Körfez Bölgesi Zeytinyağları	4
Diğer	Mermer (Afyon), lüle taşı (Eskişehir), balıklı kaplıca (Sivas), taş (Mardin)	4
TOPLAM		147

Kaynak: (<https://www.turkpatent.gov.tr>)

Tablo 2. Coğrafi İşaret Tescili Alan Kurum ve Kuruluşların Dağılımı

Kurum / Kuruluş Adı	Frekans
Kaymakamlıklar, Valilikler ve İl Özel İdareleri	20
Belediyeler ve Muhtarlıklar	23
Sanayi ve Ticaret Odaları	33
Meslek Odaları	6
Vakıflar ve Dernekler	5
Borsalar, Birlikler ve Kooperatifler	17
Özel Şahıslar ve Şirketler	35
Kamu Kurumları (Üniversiteler, Okullar, Bakanlıkların İl ve İlçelerdeki Müdürlükleri)	8
TOPLAM	147

Kaynak: (<https://www.turkpatent.gov.tr>)

Coğrafi işaretlerin Türkiye'deki coğrafi bölgelere göre dağılımına bakıldığında, en çok coğrafi işaretin (30 tescil) Ege Bölgesi'nde, en az tescilin ise Doğu Anadolu Bölgesi'nde (14 tescil) olduğu görülmektedir. Ege bölgesi hariç tutulursa genel olarak diğer bölgeler arasında dengeli bir dağılım (16 – 19 tescil) söz konusudur (Tablo 3). Coğrafi işaretlerden 12'sinin (Türkmen el halısı, süper ince kilim, rakı, Türk tazısı, Türk gül likörü ve Türk kayısı likörü vb.) üretim bölgesi Türkiye geneli olarak tescillenmiş ve bunlar herhangi bir coğrafi bölgeye dâhil edilmemiştir.

Coğrafi işaretlerin illere göre dağılımına bakıldığında en yüksek tescil sayısı Kayseri (8 tescil), Bursa (7 tescil), Afyonkarahisar (6 tescil), İçel (6 tescil), Siirt (6 tescil), İzmir (6 tescil), Mardin (6 tescil) ve Manisa (5 tescil), Zonguldak (3 tescil) illerine aittir. 51 ile ait değişen sayılarda coğrafi işaret bulunurken 30 ile ait hiçbir coğrafi işaret bulunmamaktadır. Herhangi bir coğrafi işarete sahip olmayan illerin daha çok Doğu Anadolu Bölgesi'nde Yukarı Murat-Van bölümü ile Hakkâri bölümünde; İç Anadolu Bölgesi'nde ise Orta Kızılırmak bölümünde yer alan iller olduğu görülmektedir (Şekil 1).

Tablo 3: Coğrafi İşaret Sınıflarının Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı

Coğrafi Bölgeler	Geleneksel El Sanatları	İçecekler ve Alkollü İçkiler	Tarımsal Ürünler	Unlu Mamuller, Tatlı ve Şekerleme Ürünleri	Hayvansal Gıda Ürünleri	Hayvan İrkları	Geleneksel – Yöresel Yemek, Aperitif vb Yiyecekler	Zeytin ve Zeytinyağları	Diğer	Toplam
Marmara Bölgesi	7	--	--	4	2	1	2	3	--	19
Ege Bölgesi	10	--	11	1	3	--	3	1	1	30
Karadeniz Bölgesi	6	--	3	3	--	--	6	--	--	18
Akdeniz Bölgesi	2	1	7	5	--	--	1	--	--	16
İç Anadolu Bölgesi	5	--	3	--	2	1	5	--	2	18
Doğu Anadolu Bölgesi	4	--	5	1	2	1	1	--	--	14
G.Doğu Anadolu Bölgesi	2	--	5	2	1	--	7	--	1	18
Türkiye Geneli	3	7	--	--	--	2	--	--	--	12
Yurt Dışı	--	1	--	--	1	--	--	--	--	2
Toplam	39	9	34	16	11	5	25	4	4	147

Kaynak: (<https://www.turkpatent.gov.tr>)

2011 yılı itibariyle Türkiye’de büyükşehir statüsüne sahip 16 (2020 yılı itibarıyla 30) il bulunmaktadır. Bunlardan sadece İstanbul’un ve Sakarya’nın herhangi bir coğrafi işaret tescili yoktur. Oysabu iki büyük şehrin coğrafi işarete konu olabilecek birçok ürünü bulunmaktadır Örneğin, İstanbul için Şile bezi, Beykoz cevizi, Kanlıca yolama köfte, coğrafi işaret değeri taşıyan ürünlerden sadece birkaçıdır.

2.2.2. Yerel Festival Etkinliğine Sahip Coğrafi İşaretler

Çalışma için güncellediğimiz Türkiye’nin ürün festival envanteri ile tescili yapılan coğrafi işaretler karşılaştırıldığında, 147 coğrafi işaretin 38’inin aynı zamanda tanıtım amaçlı festivalleri de düzenlenen ürünler olduğu belirlenmiştir. Türkiye’deki coğrafi işaretlerin yaklaşık dörtte biri (%25,8) öteden beri festival etkinlikleri ile tanıtılan, bir yöreye özgü ünlenmiş ürünlerdir. Bunların 18’i tarımsal ürün kategorisinde (Isparta gülü, Maraş

biberi, Osmaniye fıstığı, Malatya kayısı, Kırkağaç kavunu vd.) yer almaktadır. Bunun yanı sıra Isparta halısı, Erzincan bakır işlemeciliği, Eşme Yörük kilimi, Devrek bastonu ve Çarşıbaşı keşanı gibi el sanatları da tanıtım festivalleri bulunan coğrafi işaretlerdir (Tablo 4).

Söz konusu 38 coğrafi işaret toplam 35 festivalde temsil edilmektedir. Bunun nedenleri ise Antep fıstığı için hem Gaziantep il merkezinde hem de Nizip ilçesinde iki ayrı festival düzenlenmesi ile bazı festivallerin birden fazla yerel ürünü kapsamasıdır. Örneğin, Maraş biberi ile Maraş dondurması, Isparta gülü ile Isparta halısı, Mustafakemalpaşa tatlısı ile Kemalpaşa tatlısı için ortak festivaller düzenlenmektedir. Tanıtım festivaline sahip coğrafi işaretlerin coğrafi bölgelere dağılımı genel olarak dengeli olsa da, Karadeniz Bölgesi üç festivali ile en sonda yer almaktadır.

Tablo 4: Tanıtıcı Festivalleri Bulunan Coğrafi İşaretler

Etkinliğin adı	Yer	Tarihi	Ürün grubu
Akdeniz Bölgesi			
Üzüm Bayramı ve Kültür Festivali	Tarsus / Mersin	27 Temmuz	Tarımsal Ürünler
Kayısı Şenliği	Mut / Mersin	Haziranın 2. Haftası	Tarımsal Ürünler
Isparta Gül, Halı Festivali	Isparta	6 – 8 Haziran	Tarımsal Ürünler
Kırmızıbiber, Tarhana ve Dondurma Festivali	Kahramanmaraş	Ağustos	Tarımsal Ürünler
Fıstık Festivali	Osmaniye	Eylül 4. Haftası	Tarımsal Ürünler
Doğu Anadolu Bölgesi			
Geleneksel Bağ ve Bal Teşvik Müsabakası	Merkez / Elazığ	Ekim	Tarımsal Ürünler
Kültür, Sanat, Tulum Peyniri, Leblebi ve Bakır Festivali	Erzincan	10 – 14 Ağustos	Hayvansal Gıda Ürünleri
Kültür, Turizm ve Üzüm Festivali	Üzümlü / Erzincan	20 – 21 Eylül	Tarımsal Ürünler
Kayısı Şenliği	Merkez / Malatya	20 Temmuz	Tarımsal Ürünler
Bağ Bozumu Şenlikleri	Arapgir / Malatya	Eylülün 1. Haftası	Tarımsal Ürünler
Ege Bölgesi			
Çay Vişne Festivali	Çay / Afyonkarahisar	Temmuzun 2. Haftası	Tarımsal Ürünler
Kale Biber Festivali	Kale / Denizli	23–24 Temmuz	Tarımsal Ürünler
Kavun Kültür Festivali	Kırkağaç / Manisa	12 Ekim	Tarımsal Ürünler
Uluslararası Eşme Turistik Kilim, Kültür ve Sanat Festivali	Eşme / Uşak	24–26 Haziran	Geleneksel El Sanatları
Uluslararası Çini Festivali	Merkez / Kütahya	13 Temmuz	Geleneksel El Sanatları
Şaban Dede Leblebi ve Bahar Şenliği	Tavşanlı/Kütahya	Haziran ayı	Geleneksel – Yöresel Yemek-Yiyecekler
Güneydoğu Anadolu Bölgesi			
Nizip Antep Fıstığı Festivali	Nizip / Gaziantep	4–5 Eylül	Tarımsal Ürünler
Altın Fıstık Şenliği	Merkez / Gaziantep	1 Eylül	Tarımsal Ürünler
Çiğ Köfte Şenliği	Merkez / Şanlıurfa	3 Ocak	Geleneksel – Yöresel Yemek -Yiyecekler
Siirt Fıstığı Teşvik Yarışması ve Bal Festivali	Siirt	14–22 Eylül	Tarımsal Ürünler
Pervari Bal Şenliği	Pervari / Siirt	5 Eylül	Hayvansal Gıda Ürünleri
Kültür, Sanat ve Karpuz Festivali	Merkez / Diyarbakır	Eylül	Tarımsal Ürünler
İç Anadolu Bölgesi			
Uluslararası Lüle Taşı Şenliği	Merkez / Eskişehir	21 Eylül	Dekoratif ve diğer ürünler
Taşpınar Kültür, Turizm ve Halı Festivali	Taşpınar / Aksaray	Temmuz	Geleneksel El Sanatları
Uluslararası Çubuk Turşu ve Kültür Festivali	Çubuk / Ankara	Eylül	Geleneksel – Yöresel Yemek-Yiyecekler
Kalecikkarası Üzüm Festivali	Kalecik / Ankara	Eylülün 1. Haftası	Tarımsal Ürünler
Pastırma Tanıtma Günü	Merkez / Kayseri	Ekimin 1. Haftası	Hayvansal Gıda Ürünleri

Yamula Patlıcan Kültür Festivali	Kocasinan / Kayseri	12 Ağustos	Tarımsal Ürünler
Karadeniz Bölgesi			
Uluslararası Devrek Baston ve Kültür Festivali	Devrek / Zonguldak	Temmuzun 3. Haftası	Geleneksel El Sanatları
Çarşıbaşı Keşan, Kültür ve Balıkçılık Festivali	Çarşıbaşı / Trabzon	Temmuz	Geleneksel El Sanatları
Uluslararası Kültür Sarımsak ve Kendir Festivali	Taşköprü / Kastamonu	Eylülün 1. Haftası	Tarımsal Ürünler
Marmara Bölgesi			
Zeytin Festivali	Gemlik / Bursa	--	Zeytin ve Zeytinyağları
Mustafakemalpaşa Kurtuluş Bayramı ve Tatlı Şenliği	Mustafakemalpaşa / Bursa	--	Tatlı ve Şekerleme Ürünleri
Yağcıbedir Halı Festivali	Sındırgı / Balıkesir	22 Eylül	Geleneksel El Sanatları
Pişmaniye Gecesi	Merkez / Kocaeli	7 Mart	Tatlı ve Şekerleme Ürünleri

Kaynak: (<https://www.turkpatent.gov.tr>)

2.2.2.1. Batı Karadeniz Bölgesinde Yer Alan Coğrafi İşaretli Ürünler

Batı Karadeniz bölgesinde yer alan şehirlerdeki coğrafi işaretli ürünler Türk Patent ve Marka Kurumu'nun hazırladığı listeye göre alınmış ve aşağıdaki gibi Tablo 5'te listelenmiştir.

Tablo 5: Batı Karadeniz Bölgesinde Coğrafi İşaretli Gastronomik Ürünler

Şehir	Coğrafi İşaretin Adı / Geleneksel Ürün Adı	Dosya No	Başvuru Tarihi	Tescil No	Türü
Bartın	Bartın Ağda Tatlısı	C2018/083	30-03-2018	-	Mahreç işareti
Bartın	Bartın Beyaz Baklavası	C2018/226	03-12-2018	-	Mahreç İşareti
Bartın	Bartın Kabak Burması Tatlısı	C2018/225	03-12-2018	-	Mahreç İşareti
Bartın	Bartın Pirinçli Dolması	C2018/228	03-12-2018	-	Mahreç İşareti
Bartın	Bartın Tatlı Böreği	C2018/084	30-03-2018	-	Mahreç işareti
Bartın	Bartın İncir Doldurması Tatlısı	C2018/227	03-12-2018	-	Mahreç İşareti
Bolu	Bolu Alıç Sirkesi	C2016/071	15-08-2016	-	Mahreç İşareti
Bolu	Bolu Civril Ayşe Fasulye	C2017/102	10-08-2017	-	Menşe Adı
Bolu	Bolu Dağ Fındığı	C2017/103	10-08-2017	-	Menşe Adı
Bolu	Bolu Dağ Çileği Reçeli	C2015/062	21-12-2015	-	Mahreç İşareti
Bolu	Bolu Kanlıca Mantarı	C2016/068	15-08-2016	-	Menşe Adı
Bolu	Bolu Karavü Konsantresi	C2015/048	02-12-2015	-	Mahreç İşareti
Bolu	Bolu Keşi	C2016/073	15-08-2016	-	Mahreç İşareti
Bolu	Bolu Kıbrısık Pirinci	C2016/072	15-08-2016	-	Menşe Adı

Bolu	Bolu Kızılıcık Tarhanası	C2017/080	14-07-2017	252	Mahreç İşareti
Bolu	Bolu Kozalak Reçeli	C2015/050	02-12-2015	-	Mahreç İşareti
Bolu	Bolu Uğut Tatlısı	C2016/07 0	15-08- 2016	-	Menşe Adı
Bolu	Dörtdivan Höşmerimi	C2018/06 8	21-03- 2018	-	Menşe Adı
Bolu	Dörtdivan Patatesli Somun Ekmeği	C2018/07 0	22-03- 2018	-	Menşe adı
Bolu	Dörtdivan Yağlı Keşi	C2018/07 1	22-03- 2018	-	Menşe adı
Bolu	Dörtdivan İncir Uyutması	C2018/06 9	22-03- 2018	-	Menşe adı
Bolu	Göynük Bombay Fasulye	C2015/01 7	26-03- 2015	3 1 3	Menşe Adı
Bolu	Göynük Eriği	C2016/05 3	19-07- 2016	-	Menşe Adı
Bolu	Göynük Tokalı Örtme	C2015/01 9	15-05- 2015	2 1 8	Mahreç İşareti
Bolu	Çakmak Tarhanası	C2018/06 7	21-03- 2018	-	Menşe adı
Düzce	Akçakoca Mancarlı Pide	C2017/14 1	12-09- 2017	3 2 1	Mahreç İşareti
Düzce	Akçakoca Melengücceği Tatlısı	C2017/12 7	12-09- 2017	2 7 9	Mahreç İşareti
Düzce	Akçakoca Sarı Fındığı	C2017/09 4	18-08- 2017	-	Menşe Adı
Düzce	Düzce Acıkası	C2017/14 0	12-09- 2017	3 0 9	Mahreç İşareti
Düzce	Düzce Elma Sirkesi	C2017/16 7	31-10- 2017	-	Menşe Adı
Düzce	Düzce Fındıklı Tahin Helva	C2017/16 8	31-10- 2017	-	Mahreç İşareti
Düzce	Düzce Kestane Balı	C2017/22 9	11-12- 2017	-	Mahreç İşareti
Düzce	Düzce Köftesi	C2017/13 9	12-09- 2017	3 0 8	Mahreç İşareti
Düzce	Düzce Şırası	C2017/16 9	31-10- 2017	-	Menşe Adı
Düzce	Konuralp Pirinci	C2017/05 6	03-07- 2017	-	Menşe Adı
Karabük	Eskipazar Peyniri	C2018/08 1	29-03- 2018	-	Menşe adı
Karabük	Eskipazar Çizlemesi	C2018/09 8	13-04- 2018	-	Mahreç işareti
Karabük	Eflani Hindi Bandırması	C2017/13 5	12-09- 2017	3 0 4	Menşe Adı
Karabük	Eskipazar Miyane Helvası	C2018/05	09-03-	-	Menşe adı

		5	2018		
Karabük	Eskipazar Şalgamı	C2018/07 3	26-03- 2018	-	Menşe adı
Karabük	Safranbolu Lokumu	C2006/00 9	22-05- 2006	1 8 3	Mahreç İşareti
Karabük	Safranbolu Safranı	C2009/00 9	21-05- 2009	1 4 4	Menşe Adı
Karabük	Safranbolu Çavuş Üzümü	C2014/07 3	27-11- 2014	-	Menşe Adı
Kastamo nu	Cide Ceviz Helvası	C2018/18 2	17-09- 2018	-	Menşe adı
Kastamo nu	Devrekani Hindi Banduması	C2017/15 8	10-10- 2017	-	Mahreç İşareti
Kastamo nu	Fındık Şekeri	C2018/09 7	30-03- 2018	-	Mahreç işareti
Kastamo nu	Kastamonu Kestane Balı	C2018/23 7	20-12- 2018	-	Menşe Adı
Kastamo nu	Kastamonu Siyez Unu	C2018/15 4	13-07- 2018	-	Menşe adı
Kastamo nu	Şehit Şerife Bacı Mantısı	C2018/19 3	10-10- 2018	-	Menşe adı
Kastamo nu	Şehit Şerife Bacı Tatlısı	C2018/19 2	10-10- 2018	-	Menşe adı
Kastamo nu	Daday Etli Ekmeği	C2017/18 5	09-11- 2017	3 7 8	Mahreç işareti
Kastamo nu	Devrekani Cırık Tatlısı	C2017/18 2	06-11- 2017	-	Mahreç İşareti
Kastamo nu	Doğanyurt Kestane Balı	C2017/19 7	22-11- 2017	-	Menşe Adı
Kastamo nu	Kastamonu Pastırması	C2018/00 6	29-12- 2017	-	Mahreç İşareti
Kastamo nu	Kastamonu Simidi	C2017/24 7	22-12- 2017	-	Mahreç İşareti
Kastamo nu	Kastamonu Siyez Bulguru	C2017/20 1	17-11- 2017	4 1 3	Menşe Adı
Kastamo nu	Kastamonu Tiridi	C2017/ 246	22-12- 2017	-	Mahreç İşareti
Kastamo nu	Kastamonu Çekme Helvası	C2017/ 202	17-11- 2017	3 8 8	Mahreç işareti
Kastamo nu	Pınarbaşı Kara Çorba	C2013/ 005	31-12- 2012	3 1 9	Mahreç İşareti
Kastamo nu	Taşköprü Kuyu Kebabı	C2012/ 081	03-07- 2012	1 9 7	Mahreç İşareti
Kastamo nu	Taşköprü Sarımsağı	C2009/ 010	28-05- 2009	1 3 5	Menşe Adı
Kastamo nu	Tosya Pirinci	C2014/ 069	12-11- 2014	2 3 0	Menşe Adı

Sinop	Boyabat Sirik Kebabı	C2018/ 119	21-05- 2018	-	Mahreç İşareti
Sinop	Durağan Mahraması	C2018/ 223	03-12- 2018	-	Menşee Adı
Sinop	Gerze Düğün Helvası	C2018/ 104	30-04- 2018	-	Mahreç İşareti
Sinop	Saraydüzü İncir Uyuşturması	C2018/ 091	22-03-2018	-	Mahreç İşareti
Sinop	Ayancık Göynek Yakası	C2012/ 149	26-11-2012	228	Mahreç İşareti
Sinop	Boyabat Gazidere Domatesi	C2017/ 136	13-09-2017	-	Menşee Adı
Sinop	Sinop Nokulu	C2011/ 087	08-12-2011	284	Mahreç İşareti
Zonguldak	Devrek Beyaz Baklavası	C2017/ 189	09-11-2017	-	Mahreç İşareti
Zonguldak	Devrek Beyaz Baklavası	C2017/ 218	29-11-2017	-	Mahreç İşareti
Zonguldak	Devrek Cevizli Kömeci	C2017/ 217	29-11-2017	-	Mahreç İşareti
Zonguldak	Devrek Kömeci	C2017/ 188	09-11-2017	-	Mahreç İşareti
Zonguldak	Çaycuma Manda Yoğurdu	C2018/ 015	15-01-2018	-	Mahreç İşareti

Kaynak: (<https://www.turkpatent.gov.tr>)

3. DEVREK VE COĞRAFI İŞARETLİ ÜRÜNLER

3.1. Devrek'in Coğrafi İşaretli Ürünleri

Tablo 6: Devrek'te Coğrafi İşaretli Ürünler (Tescillenmiş ve Başvuruda Bekleyenler)

Coğrafi İşaretli Ürün Adı	Dosya No	Başvuru Tarihi	Tescil No	Ürün Türü
Devrek Bastonu	C2003/020	10.07.2003	71	Menşe Adı
Devrek Kömeci	C2017/188	9.11.2017	516	Mahreç İşareti
Devrek Beyaz Baklavası	C2017/189	9.11.2017	515	Mahreç İşareti
Devek Kızılıcık (Kiren) Ekşisi	C2019/111	28.08.2019		Mahreç İşareti
Devek Kızılıcık (Kiren) Marmelatı	C2019/114	28.08.2019		Mahreç İşareti
Devek Kızılıcık (Kiren) Reçeli	C2019/110	28.08.2019		Mahreç İşareti
Devek Kızılıcık (Kiren) Şerbeti	C2019/112	28.08.2019		Mahreç İşareti
Devek Kızılıcık (Kiren) Suyu	C2019/113	28.08.2019		Mahreç İşareti
Elpek Bezi	C2019/201	3.12.2019		Mahreç İşareti
Devrek Kızılıcık (Kiren) Meyvesi	C2019/109			Menşe Adı

Kaynak: <https://ci.turkpatent.gov.tr/veri-tabani>

Tabloda da görüldüğü üzere Devrek İlçesi Yerel ürün açısından oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Devrek'in sahip olduğu bu zengin yerel ürün çeşitliliği tüm ürünlerin tescillenmesi ve yenilerinin de eklenmesi ile hem turizm hem de bu ürünlerin çeşitli kooperatifler ya da birlikler yolu ile üretimi yerel halkı ekonomik açıdan göreceli bir şekilde refaha kavuşmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra yukarıda bahsedildiği üzere kırsal kalkınmaya ve ülkenin ekonomisine de katkı yapma potansiyelleri de bulunmaktadır.

Yerel ürünlerin coğrafi işaret alması tek başına yeterli olmadığını ifade etmekte yarar var. Coğrafi işaret alan ürünlerin ulusal ve uluslararası bağlamda tanıtımlarının yapılması, bu kapsamda ürünler için festivaller düzenlenmesi, kooperatif ya da alternatif birlikler tarafından üretilmesi yukarıda sayılan durumların gerçekleşebilmesi adına önkoşul olarak söylenebilir.

3.2. Devrek'in Coğrafi İşaretli Ürünlerin Özellikleri

a. Devrek Bastonu

Baston kelimesi İspanyolca olarak günümüze girmiş ve kullanılmaktadır. Devrek bastonculuğu işletmeciliği 18.yüzyıllara dayanmaktadır. Devrek bastonu hakkında 1833 Kastamonu Salnamesinde yazılı belgeden en eskisi olarak bulunmuştur. Devrek ve çevresinde elişi yapımı sigaralık, sandık ve benzeri ürünlerin yanında kızılıcık dalından yapılma bastondan övgü ile bahsetmiş ve uzun bir geçmişe sahip olduğunu belirtmiştir.

Devrek bastonculuğunu büyük önem kazanarak babadan oğula, ustadan çırağa geçerek günümüze kadar ilgi ile devam etmektedir. 1980'li yıllarda Münteka Çelebi usta Devrek bastonu imalatına başlamış ve Devrek bastonu kendi motifleri ile ön plana çıkmıştır. 1933 yılında Zonguldak'ta düzenlenen tasarruf ve yerli malı haftasında Aziz Salman ustanın bastonlarını sergilemesiyle geniş bir topluluğa hitap edecek biçimde yöre dışına ilk çıkışını yapmıştır ve Devrek'te bastonculuğun tarihi de böyle başlamıştır.

Günümüzde Baston imalatı devam etmekte olup Zonguldak Bülent Ecevit Üniversite'sinde araştırma merkezi, el sanatlarının bir alanı olan Devrek Bastonu bölümü açılarak Bastonculuk sektörü için ustalar yetiştirmekte ve Halk eğitim merkezi kurslarında da Bastonculuk dersleri verilmektedir.

b. Devrek Kömeci

Devrek ilçesinde hemen hemen tüm köylerde ve kent merkezinde üretilen bu ürün, geçmişte sadece dini bayramlar ile nişan, düğün gibi özel günlerde aile içi tüketimde kullanılan ve eve gelen konuklara ikram olarak sunulan bir hamur işidir. Günümüzde yine geleneksel usul ve yöntemlerle yapılan Devrek Kömeci/Devrek Cevizli Kömeci yöre pazarlarında da satışa sunulan ticari bir ürün haline gelmiştir.

Bu ürüne karakteristik özellik katan unsurlar; üründe kullanılan iki temel malzeme olan Devrek kırsalında yetiştirilen ceviz ile yörede yerli buğday adıyla bilinen buğdaydan elde edilen undur. Yörede yerli buğday olarak bilinen buğday ile buna en yakın özellikler gösteren Flamura 85 tipi buğday üretimi yapılmaktadır.

Yıllarca bilinen geleneksel bir ağız tadı olan Devrek Kömeci/Devrek Cevizli Kömeci, Devrek'te yetiştirilencevizin dövülmüş içiyle Devrek'te ekilen ve yerli buğday adıyla anılan buğday ununun su ve sütle yoğrulmasıyla oluşan hamurdan yapılmış yöresel bir ürün olup; mayalı (özellikle ekşi mayalı) ve mayasız olarak yapılır.

c. Devrek Beyaz Baklavası

Devrek baklavası 100 yılı aşkın bir süredir yöredir yöre halkı tarafından bilinmekte ve düğünlerde, bayramlarda, özel günlerde halk tarafından özellikle tüketilmektedir. Devrek Beyaz Baklavayı diğer baklavalardan farklı kılan özellikleri vardır. Beyaz baklavanın en önemli özelliği adında da belirtildiği gibi beyaz renkte oluşudur. “Tak farkı rengimi” sorusunun cevabı tadında gizlidir. Bilmeyen ve tatmayanları için görüntüsü ilk etapta çiğ (pişmemiş) gibi algılansa da baklavayı ilginç ve diğerlerinden farklı kılan özelliği bu olmuştur. İşin sırrı pişirme süresindeki uzun ve zahmetli süreçte saklıdır.

Bilmeyen ve tatmayanları için görüntüsü ilk etapta çiğ (pişmemiş) gibi algılansa da baklavayı ilginç ve diğerlerinden farklı kılan sırrı pişirme süresindeki uzun ve zahmetli süreçte saklıdır. Uzun ve zahmetli bir emeğin ürünü olan beyaz baklava her bir tepsi için 55 adet yufkadan oluşmaktadır, yufkaların hafif kurutularak tepsilere dizilmesi de baklavanın diğer ilginç özellikleri arasında yer alır. Kuruyan yufkalardan 5 tanesi tepsiye konularak üzerine dövülmüş ceviz serpilir. 54 tane beze bitene kadar bu işlem tekrarlanır. Daha sonra tepsideki yufkaların üzerine kalan 1 adet beze açılarak kurutmadan yerleştirilir. Fırın kapağı açık şekilde, kızarmadan 4-5 saat pişirilir. Hamur ve şerbetin sıcak buluşması sonucu beyaz baklava hazırlanmış olur. Baklava sevenler için damakta ilginç ve farklı bir tat bırakmaktadır.

d. Devrek Kızılcık (Kiren) Meyvesi

Kızılcıkgiller familyasından olan kızılcık meyvesinin çiçeği, yaprağı, gövdesi olduğu gibi şifalı olduğu bilinmektedir. Kızılcık meyvesinin yöresel adı da 'Kiren'dir. Kiren meyvesi hem yemeklerde hem de kahvaltı sofralarında tüketebilir bir meyvedir. Lezzetli olduğu kadar yararlı bir besin kaynağı olan kiren meyvesinin özellikleri aşağıdaki gibidir.

Kızılcık meyvesinin sağlık açısından faydaları oldukça fazladır. İlk olarak antioksidan deposu olduğu söylenebilir. Beyinde salgılanan ve yaşam kalitemizi arttıran melatonin hormonu, kızılcık meyvesinin içerisinde bulunmaktadır. Uyku problemi yaşayan kişilere genellikle kızılcık suyu önerilmektedir. Kızılcık suyu uykusuzluğa iyi geldiği gibi vücuda da kuvvet verir ve bireyin yaşam kalitesini yükseltir ve uyku ile ilgili sorunları düzenler. İlaç yapımında da kullanılan kızılcık, idrar yolu enfeksiyonlarına da çok iyi gelmektedir. Tarih kitaplarının en ünlü isimlerinden olan tıp ve bilim adamı İbn-i Sina, kızılcık ağacı kökünden merhem yapıp birçok yaranın tedavisinde kullandığı rivayet edilmektedir.

Böbrek taşı ağrısına iyi geldiği bilinmektedir. Kaynatıldığında kızılcık suyu ya da kızılcık kompostosu böbrek taşının vücuttan atılmasına yardımcı olur. Düzenli tüketildiğinde kızılcık suyu idrar yollarındaki asit miktarını arttırarak böbrek taşını vücuttan atılmasını kolaylaştırmaktadır.

Doğada bulunan kırmızı meyvelerin şifa deposu olduğu bilinir. Kızılcık, bağışıklık sistemini sağlamlaştırır ve hastalıklara karşı bizi koruma sağlamaktadır. Düzenli olarak tükettiğimiz kızılcık, kanser hücrelerinin büyümesine ve yaygınlaşmasını engellendiği bilinmektedir. Kızılcık meyvesinin faydalarından bir diğeri ise, bağırsak rahatsızlıklarını önlemesi olduğu ifade edilebilir. Kiren meyvesinin mideyi rahatlatma özelliğini ihtiva etmesinden dolayı yemeklerden önce ya da sonra kaynatılıp içildiği de bilinmektedir. Kızılcık meyvesi, diyabetli hastalar için de çok faydalı olduğu söylenmektedir. Kızılcık meyvesinin yararlarından biri de şeker seviyesini düzenlemek. En olgun zamanlarında özenle toplanan kızılcık meyveleri ezilerek suları çıkarılır, kaynatılır ve bu şekilde kızılcık ekşisi elde edilir. Kızılcık ekşisi bir diğer adıyla kiren ekşisidir. Kızılcık meyvesinden reçel, kızılcık suyu, kızılcık marmelatı, kızılcık şerbeti ve kızılcık

ekşisi elde edilmektedir. Bu ürünler hepsi için Devrek'te çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından coğrafi işaret başvurusu yapılmış olup başvurular henüz değerlendirme aşamasında bulunmaktadır.

3.3. Sonuç ve Öneriler

Devrek'te mevcudiyette tescillenmiş üç coğrafi işaretli ürün bulunmakla birlikte taşıdıkları potansiyeller oldukça fazladır. Devrek'te hem ekonomik bağlamda kalkınmanın sağlanması hem de yerel halkın refaha kavuşması ve bu refahın çoğunluğa yayılması adına birtakım çözüm önerileri geliştirilmiş ve aşağıda maddeler halinde listelenmiştir.

Aşağıda sıralanan çözüm önerilerinin uygulanması halinde Devrek'in coğrafi işaretli ürünlerinin sahip olduğu potansiyelin gerçekleşmesi oldukça muhtemel görünmektedir. Zonguldak vilayeti içinde en çok coğrafi işaretli ürüne başvurusu yapmış ve sahip olan ilçe olarak öne çıkan Devrek'in ürünlerin sahip olduğu potansiyelin gerçekleştirilmesi durumunda bir cazibe ve fırsat merkezi haline gelmesi de yine olası olarak belirmektedir.

1. Coğrafi işarete sahip üreticilerin ürünlerin gelişim ve devamlılığı için genç girişimcilere özendirme ve teşvikler sağlanmalıdır.
2. Coğrafi işaretli ürün işletmelerinde yeni teknolojiler ile üretim için teknik donanıma sahip mühendis, tekniker, teknisyen gibi teknik donanıma sahip elemanların olması gereklidir.
3. İşletmecilerin üye oldukları Dernek, Kooperatif, TSO, TPE gibi birimlerden yeterli desteği görmesi, gerekli eğitimlerin verilmesi ve üyelerin eğitimlere katılımı önemlidir.
4. İşletmelerin Devrek'in coğrafi işaretleri ürünlerinin tanıtması ve geliştirilmesi için devlet teşvikleri sağlanmalıdır.
5. Coğrafi işarete sahip Devrek ürünlerinin pazarının genişleyebilmesi için bu kuruluşların pazarlama ve tanıtım faaliyetlerinin daha profesyonel bir yapıya taşınması gerekmektedir.
6. İşletmelerde hammadde teminini nerden yapabileceği hakkında bilgilendirme yapılmalıdır.
7. Makine-el yapımını kullanan Devrek bastonu işletmecileri, yeni teknolojiyi kullanabilmesi için makinelerini yenilemeleri ve baston hakkındaki gündemi takip etmeleri gerekmektedir.
8. Babadan oğula veya ustadan çırağa geçen sistemle devam eden Devrek bastonu, Devrek kömeci, Devrek beyaz baklavası imalatı nesiller boyu devam edebilmesi için çeşitli projeler yardımı ile tanıtımı ve imalatının eğitimi verilmelidir.

9. Markaya sahip olmayan işletmecilerin devlet teşviki sağlanarak markalaştırılıp tanıtımı sağlanmalıdır.
10. Talep yetersizliğinden şikâyetçi olan işletmecilere, talebi arttırmaları için kampanyalar yapılması veya e-ticaretle satış yöntemi özendirilebilir.
11. Türkiye’de Devrek coğrafi işaretli ürünlerinin yapımı benzeri ucuz ürünlerle olan rekabetinin olduğunu belirten işletmeciler aldıkları coğrafi işaret ve marka ile farkını ortaya koyarak alınan tescil ve markanın kullanımı ile bunun tanıtımı sağlanılabilir.
12. Coğrafi işarete sahip işletmecilerin denetimi sağlanılabilir. Ayrıca her işletmeci kendi işletmesini raporlar halinde ilgili yerlere sunarak kendi denetimini de sağlayabileceği söylenebilir.

KAYNAKÇA

Bramley, C. and Kirsten, J., (2007). The Economics of Geographical Indications: Toward a Conceptual Framework for Geographical Indication Research in Developing Countries, Contributed Paper for the International Roundtable on the Economics of Intellectual Property Rights, WIPO, Geneva, November 26-27.

Çetinkaya, A., 2005. Yöresel Peynirlerimiz. Uğurer Tarım Kitapları

Dikici A., Koluman A. ve Aktaş R.K. (2013). “Gıdaların Coğrafi İşaretlenmesi”, *İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 39 (1), 136-138.

Dimara, E., Petrou, A. & Skuras, D. (2004). “Agricultural policy for quality and producers’ evaluations of quality marketing indicators: A Greek case study”. *Food policy*, 29(5), 485-506.

DPT., 1995, Fikri ve Sınaî Haklar Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Yayın No: DPT: 2373, ÖİK: 438, Ankara.

DPT., 2007, Fikri Mülkiyet Hakları, Yayın No: DPT: 2728, ÖİK: 680, Ankara.

Gökovalı, U., (2007). Coğrafi İşaretler ve Coğrafi İşaretlerin Ekonomik Etkileri: Türkiye Örneği, *Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 21(2): 141-160.

Gündoğdu, G., 2006, “Türk Hukukunda Coğrafi İşaret Kavramı Ve Korunması”, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Gürsu Doğu, R. P., 2008, Avrupa Birliği’nde Kalite Politikası ve Türkiye’nin Uyumu,

Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Dış İlişkiler ve AB Koor. Dairesi Bşk., AB

Uzmanlık Tezi, Ankara.

Hughes, G. (1995). “Authenticity in Tourism”, *Annals of Tourism Research* 22, 781–803.

- IACC (The International AntiCounterfeiting Coalition), 2011, “The Truth About Counterfeiting”, <http://www.iacc.org/about-counterfeiting/the-truth-aboutcounterfeiting>.
- IGEME (T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Merkezi, İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi), 2009, WTO (Dünya Ticaret Örgütü) Dünya Ticaret Raporu, <http://www.tgdf.org.tr/turkce/tgdfraporlari/>
- Kan, M., 2007. Kırsal Kalkınmada Coğrafi İşaretler ve Bazı Ülkelerden Uygulama Örnekleri. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Doktora Semineri, Ankara.
- Kan, M., Gülçubuk, B., 2008, “Kırsal Ekonominin Canlanmasında ve Yerel Sahiplenmede Coğrafi İşaretler”, U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 2008, Cilt: 22, Sayı: 2, 57–66.
- Kan, M., Gülçubuk, B., Kan, A. ve Küçükçongar, M. (2010). “Coğrafi İşaret Olarak Karaman Divle Tulum Peyniri”, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 12 (19), 15- 23.
- Rangnekar, D., 2004. The Socio-Economics of Geographical Indications, A Review of Empirical Evidence from Europe, UNCTAD-ICTSD Project on IPRs and Sustainable Development, Issue Paper No. 8, Switzerland.
- Kop, P van de, Sautier, D., and Gerz, A., 2006. Origin Based Products. Lessons for propoor market development. Royal Tropical Institute – CIRAD, Bulletin 372, The Netherland and France.
- Şahin, A. ve Meral, Y. (2012). “Türkiye’de Coğrafi İşaretleme ve Yöresel Ürünler”, *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 5 (2), 88-92.
- TPE, (2010). www.arastirma.boun.edu.tr/_files/etkinlikler/20101108/serap_tepe_1.ppt, Erişim tarihi 24.06.2022
- Tregear, A., Kuznesof, S. & Moxey, A. (1998). “Policy initiatives for regional foods: Some insights from consumer research”. *Food Policy*, 23(5), 383-394.

Tuncay, M., 2009, Coğrafi İşaretlerin Korunması, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale.

Tümertekin, E. ve Özgüç, N., 2005, “Ekonomik Coğrafya Küreselleşme ve Kalkınma”, Çantay Kitabevi, İstanbul.

www.ec.europa.eu/agriculture/quality/door/list.html (Erişim Tarihi, 27.06.2022).

<http://ekutup.dpt.gov.tr> (30.06.2022)

www.tarim.gov.tr/Sayfalar//IceriklerDetay.aspx?rid=169&NodeValue=34&KonuId=32&ListName=Icerikler (Erişim Tarihi, 27.06.2022).

www.wto.org/english/docs_e/legal_e/27-trips.pdf (Erişim Tarihi, 28.06.2022).

www.tpe.gov.tr/portal/default2.jsp?sayfa=480 (Erişim Tarihi, 25.06.2022).

GRAFİKLER VE TABLOLAR LİSTESİ

GRAFİKLER:

Grafik 1: Türkiye’de Tescillenen Coğrafi İşaretlerin Yıllara Göre Dağılımı

TABLolar:

Tablo 1: Tescillenen Coğrafi İşaretlerin Ürün Gruplarına Göre Sınıflandırılması

Tablo 2: Coğrafi İşaret Tescili Alan Kurum ve Kuruluşların Dağılımı

Tablo 3: Coğrafi İşaret Sınıflarının Coğrafi Bölgelere Göre Dağılımı

Tablo 4: Tanıtıcı Festivalleri Bulunan Coğrafi İşaretler

Tablo 5: Batı Karadeniz Bölgesinde Coğrafi İşaretli Gastronomik Ürünler

Tablo 6: Devrek’te Coğrafi İşaretli Ürünler (Tescillenmiş ve Başvuruda Bekleyenler)